

QVÆSTIONES ETHICÆ

D 8

TEMPERANTIA,

Quæs.

Divino favente Numinē

In inclytâ Aboënsium Academiâ

P R A E S I D E

Præclarissimo & Excellentissimo Viro,

M. MICHAELE O. VVEXIONIO,

Polit. Hist. & Philos. Prof. Publ. p. t. Rectore Ma-
gnifico, sautore ac præceptore modis
omnibus suspiciendo,

Discutiendas & examinandas proponit

LAURENTIUS N. ROBORINUS

W. GOTHUS.

Hippocrat. lib. 2. Aphorism. 17.

Temperantia opera danda, quia naturæ, quæ contenta paucis, id
quod nimium abhorret, planè consentanea.

Menand. apud Stob. serm. 5.

Omnis virtutis & fundamentum & custos, sed maximè pruden-
tie, ac penu prorsus virtutis est sola temperantia.

H O L M I A

Typis SCHRODERIANIS, anno 1642.

*****
**GENEROSSISSIMIS ET MAXIME
STRENVIS DOMINIS,**

Dn. **JOHANNI GABRIELIS**
Orenstierna, Lib. Baroni de Rimitho, Domino
de Sundholm & Stiärnesund, peditatus Both-
niensis Chiliarcho.

Dn. **GABRIELI GABRIELIS**
Orenstierna, Lib. Baroni de Rimitho, Domino
de Smedieby & Hoff, S. R. M. Cubiculario.

UT ET

*Viris Reverendissimis, Reverendis, amplissimis,
consultissimis, gravissimis & prudentissimis,*

Dn. **JOHANNI MATTHÆ**, S.S. Theologiae
Doctori eximio, concionatori aulico primario, Re-
ligione & pietate conspicuo.

Dn. **M. ANDREÆ Prys**, Dicecesis Gotheburgen-
sis Superintendenti eminentissimo.

Dn. **CLAUDIO Prys**, Ecclesiae Norcopensis Pa-
stori, vicinarumq; Præposito meritissimo.

D. **DANIELI FIGRELIO**, U. J. Doctori, atque
Civitatis Norcopensis consuli Regio amplissimo.

Dn. Olao Hysing, ejusdem civitatis consuli spectatis-
simo.

Dn. Nicolao Jonæ, Prætori in Johannissborg, circum-
specto.

Dn. Laurentio Henrici, Consulibus olim civit. Norcop.

Dn. Laurentio Johannis, integrerimis aquisimis,

- Dn. Andreæ Matthiæ, consuli quoq; quondam ejusdem civitatis gravissimo, hospiti meo liberalissimo,
quovis modo honorando.
- Dn. Christiano Fartorio, Scholæ Norcopianaæ Rectori
dignissimo, & Præceptorí olim meo fidelissimo, per-
petuo amore prosequendo.
- Dn. Henrico Bon Groberger, Telenario civit. Nor-
cop. æquissimo.
- Dn. Petro Casten §
- Dn. Johanni Olai § Senatoribus, incolis, atq; civibus ejus-
- Dn. Petro Bank § dem civitatis primarijs, pietate & hu-
- Dn. Erico Brunswijk § manitate conspicuis.
- Dn. Sigfrido Johanniss
- Dn. Erasmo Olai, Generosiss. Dn. Johannis Oxens
sterna Lib. Bar. &c. Oeconomio in Sundholm fide-
lissimo, fautori ac amico meo honorando.
- Dn. Andreæ Petri, provinciæ Borealis Finlandiæ Præ-
tori, amico meo percharo.

intra Quarto & Quinto

IN gratiæ hominis nota, Domini Prælustres, nec non Reverendi, Clas-
sissimi atq; Spectatissimi viri, jure mihi meritoq; inurenda esset, si
qua in me contulisti beneficia, nube involverem silentij: Cum tot
tantisq; me beneficijs, imò majoribus quam unquam speravi, com-
plexi estis: Nec minimum est, quod Vesta Generositas me, prater-
lapsa jam estate, per tempus non exiguum in aulâ sua liberaliter
tractavit, propriaq; me sua dignata est adhibere mense; meq; insu-
per ad se favorabilitè invitavit: Cogitanti jam mihi de munere
mecum afferendo, cum ad osculandas nobilissimas vestras manus ex-
curre-

currerem, in mentem venit levidense hoc munusculum chartaceum;
aureum squidem & pretiosum vestram Generositatem condignum munus
mea tenuitas afferre nequit; Nam;

Aurea qui tractant manibus dant aurea dona,

Chartea qui tractat, chartea dona dedit.

Quod si igitur tantillum ac exiguum vobis gratum & acceptum fore
significaveritis, tunc majores ad majora omni procul dubio, excita-
veritis. Divina, quod superest, praelustrem vestram Generositatem
ac Magnificentiam, ut & vos Viri amplissimi, clarissimi, gravissi-
mi, prudentissimi, tutela ac protectioni, in annos Nestoreos, ad salu-
tem temporalem atq; eternam ex animo reverenter trado & con-
mendo. Sic vovi Abogia 19. Martij, An. 1642.

Prælustri Vestræ Generos,

Et

Vestræ Reverent, gravitat,
atq; prudent,

Submissæ & officiose dicat

Author & Respondens

Laurentius N. Roborinus.

QVÆSTIO I.

An temperantia sit virtus? *Affirm.*

IEmperantiam Cicero omnium virtutum fundamentum jure meritoque appellavit. Nam hæc si tollitur, nemò boni aliquid, non dico agere, sed ne cogitare quidem potest: adducatur coram homo intemperans, isque in mundi hujus circulo collocetur; ad quod vitæ munus obeundum, ad quod officium, ad quos in vita usus erit idoneus? Desiderabit quispiam belli Ducem, numquam aliquem quæreret, qui à gula, à potu, à rebus venereis vincitur. Amicum quis optat? Intemperantem, nemo nisi qui ipse est intemperans, eligit; Imò ne servum quidem intemperantem vir accipit honestus. In tantam dementiam delapsa est deploranda nostra hæc ætas, ut terrimum hoc vitium (intemperantiam puto) à plerisque jam pro excellentissima virtute colatur: Et qui diem noctemque potando continuare potest; is se præ cæteris maximè virtuosè ac fortiter egisse gloriatur: Alius autem cui pietas, virtus, suique à Deo demandati muneris ratio cordi est, qui poculis, ita continuò interesse non vult, nec potest, is à pocularibus istis magistris deridetur, langvidus, mollis atque effeminate habetur. Strenuos quidem illi se præbent bellatores, sed cantharo & bibendi gloriâ po-

tissimum; Et iij, qui se alios ventris capacitatem vincere posse tantoperè jaçtant; illi certe ipsi vincuntur tandem à dolo. Nos igitur cum saniorum mentium Philosophis definimus temperantiam *virtutem*, quæ mediocritatem servat in experendis ac perfruendis gulae ac veneris voluptibus.

QVÆSTIO II.

Utrum corporis voluptates an animi sint proprium temperantiae objectum? *Affirm.* prius, *Neg.* posterius.

Propter animi voluptates nemo propriè & per se temperans vel intemperans dicitur: Etiam si in illis modum servet aut non servet: Verum voluptates corporis, proprium temperantiae constituimus objectum; Et quidem eas, quæ afficiunt *gustum* & *tactum*, præcipue verò quæ afficiunt *tactum*, & percipiuntur ex cibo, potu & Venere.

Assertionis nostræ ratio hoc nititur fundamento: *Primo* quia hæ corporis voluptates sunt homini cum bestiis communes. *Deinde* quia ab homine expetuntur non quatenus est homo, id est ratione & mente præditus, sed quatenus est animal sensu præditum. *Tertio* quia temperantiae proprium officium est, appetitum hominis moderari, ne in voluptatibus experendis ac perfruendis modum excedat, ac bestiis similis evadat. *Quarto* quia solum propter harum voluptatum moderatum vel immoderatum usum, homines propriè dicuntur esse temperantes aut intemperantes.

QVÆ-

A

QVÆSTIO III.

An voluptas suis contenta finibus sit res bona? *Affirm.*

Scaliger suo tempore, ventilatâ eadem hac quæstione pro affirmativa sententiâ, satis acriter pugnavit, Exer. 248. sect. 3. Cujus sententiae nos etiam hîc suffragamus; Hisce potissimum nixi argumentis: I. *Quicquid à Deo traxit originem illud non potest non esse bonum.* A summo enim bono non potest aliquid fieri vel conservari non bonum. *Atqui jam voluptates earumq; cupiditates à Deo suam traxerunt originem, & ab eo initio sunt indite.* Ergo. Assumptionem hanc neminem, cui vel parum fuerit cerebri, inficias iturum puto; Et si quid hîc dubii cuiquam suboriri posset, id è mente tollant hæ sequentes ratiunculæ: Primò, quia providens Deus ob conservationem individui, id est singulorum hominum & bestiarum, omnibus animantibus voluptates indidit, cujusmodi sunt cupiditates alimenti seu nutrimenti. Deindè voluptates indidit Deus ob conservationem speciei; ut species singulorum animalium conservari possent, quod fieri nequirit, nisi animalibus propagandi illa sobolis voluptas inesset. II. *Quod à natura ipsa est inditum, illud malum esse nequit, nec vitiorum nomen unquam mereri potest;* Cum natura sit optima nihil ipsa producit nisi bonum; Est ctiam sapientissima, sapienter igitur omnia quæ in nobis existunt, à natura sunt comparata: Hanc qui frustrá vel ex superfluo agere asserit, ille ridebitur ab Aristotele, explodetur à Platone, Galeni jussu vapulabit. Scal. 68. sect. 1. *Atqui jam voluptates earumq; cupiditates, à natura no-*

bis sunt insitae, Ergo voluptates in se bona sunt, & vitijs haud-
quaquam sunt annumerande: Hinc itaque liquido constat
Scaligeri sententiam firmam ac immotam manere, volu-
ptatem videlicet esse optimum quid, modò suos intra can-
cellos retenta maneat.

QVÆSTIO IV.

An voluptas cum res sit bona depravari
possit? *Affirm.*

Rem bonam ob abusum & malitiam utentium, fieri
malam nos h̄ic asserere, nemini absurdum videri debet;
Cum nulla res tam bona sit, quin male utendo depravari possit.
Sic etiam voluptas per se res est optima, verum quando ad
alium transfertur finem, quam ad eum, in quem à natura
est destinata, tunc pristinam amittit formam, ac priori suâ
bonitate privatur. Ut si potus ad alios fines rapitur, quām
ad cibi liquefactionem, vel sitis levandæ causâ adhibetur,
amplius non manet voluptas, sed inteterimum degenerat
vitium, ebrietatem scilicet, qua nihil hodiè frequentius,
nihil familiarius: Ita ut nostri seculi homines ipsos olim
Græcos potando superare videntur, qui ut hospites eò ma-
gis ad bibendum urgeri possent, dicuntur poculis usi fuisse
rotundis, quæ cum stare non possent, continuò essent mo-
venda. Inter duo extrema posita est vera virtutis via, eam
qui tenere cupit, recto cursu instituet iter, & studiosè sibi
cavere debet, ne ad alterutrum latus deflecat, in quod-
cunque enim extremū impegerit, jam statim se à recto vir-
tutis tramite declinasse sciāt: Et quo quis velocius extra

viam

viam currit, hoc longius à vero scopo devenit: *Defectus peccat, peccat & excessus, medium tenuere beati.*

QVÆSTIO V.

Nunquid licitum & honestum sit, qvandoq;
vinum ad ebrietatem bibere? *Affir. Dist.*

Scitè admodum à celeberrimo quodam Ethico eandem hanc quæstionem tractante, citatur eloquentiæ ille parens *Demosthenes*, qui *Philocrati & Aeschini laudantibus Philippum* eò quod strenue biberet, ita respondisse fertur: *Idem & Spongia facere potest.* Eodem modo respondebit & Aristippus jactanti cuidam, quod multum posset bibere, & tamen non inebriari; *Quid, inquit, magni narras, cum idem quoq; possit facere mulus.* Sacræ etiam literæ, multis passim in locis ebrietatem damnant, & ijs æternum denunciant vx, qui in potationibus strenuos sese præbent heroësque jactitant, *Isa. 5.* Eandemque tanquam pestem pernicioſiſſimam fugiendam, omnes studioſe adhortantur: *Quia primò ipſi officit naturæ;* Et utrumque tam animum quam corpus multis incommodis inficit: Spectemus in hominibus ventri ac gulæ deditis, quis vultus, quæ mens, quis status animi & corporis? Oculos habent luridos aut lippos, faciem suffusa bile decolorem, variosque ex nimia potatione sibi contrahunt morbos, qui corporis dolores ercent maximos. Ad hæc animi quoque vitia accedunt, libido nimirum, intemperantia, superbia, &c. & omne vitium ebrietas aut incendit aut detegit; Tunc cupidus fit adulter, tunc iracundus homicida, & vitia pudore aut metu sopita, affuso vinô, quasi oleo inardescunt. *ii. Opes ex-*

haurit : Et hac occasione quasi equis albis ad inopiam tra-
huntur intemperantes, III. Exempla extant per plurima &
sacra & prophana, quod ingenia non plebeia tantum, verum
etiam actria & compta, ebrietate devicta, ita sunt obsufca-
ta, ut à sceleribus etiam gravioribus perpetrandis non ab-
horruerint, ut Loth, Noah, Simson, &c. At (inquis) si ad po-
tandum à mecanatibus quis cogatur, vel ab amicis vehementius
quam natura patitur urgeatur, quid faciendum ? Si bonus est
hospes neminem ultra naturæ vires ad bibendum cogit;
Si autem malus fuerit, tantaque vi aliquem comprehen-
dit, ut nullum omnino effugium dari possit, tunc vis illata
patienter est ferenda. Et non is qui fert, sed qui infert inju-
riam peccat: Videlicet qui alium cogit, ut plus quam ei opus
est, bibat, nō minus peccat, quam si gladio ipsum interficiat
ait Augustinus: Deinde male amicus amici sui consulit saluti,
dum veleum potu plus nimio liberaliter tractat, justòq; abundan-
tius ingurgitat, vel eum tam diu apud se detinet, ut non prius
ulla ipsi concedatur abcundi potestas, quam tanta potus
copia fuerit obrutus, ut neque mentis, neque corporis sui
virium compos esse possit. Præterea cum homines simus,
non possumus conversationem ita in totum abijcere, nos-
que sic omnino solitariæ addicere vitæ, quin & temporis in-
terdum serviamus, conviviis nonnunquam honestis, atque
piorum reliquorum hominum conventibus intersimus, &
amicis hac in re, quoad fieri potest, gratificemus: Con-
cludimus itaque cū Ambroſio: Si vocentur hospites ad
convivia propter charitatem mutuò exercendam merito-
rium est, si ad lasciviam vel gulam exercendam, vel inanem
gloriam, peccatum est, & invitans sustinebit pœnam. Ibi
ergo sequere, hic minimè,

Pro quaestione decisione distingvimus inter ebrietatem saturitatis & hilaritatis, temulentie & insaniam: Hec nunquam concedi debet, illa interdum tolerari potest. Notatu quoque digna est distinctio inter ebrietatem supernaturalem, quam cœlestem vocant; Et ebrietatem vehementioris animi perturbationis, quæ exit è sua potestate & dicitur siccata ebrietas; Et denique inter ebrietatem madidam, quæ est deliratio ex vino orta. De cœlesti illa ebrietate fit mentio in Psal. 36. Inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis illos. Et in Cant. 5. Bibite charissimi & inebriamini. Si igitur quis bibat vinum cautè, moderatè, tempestivè, non tantum non noxiū & illicitum est, sed longè saluberrimum, lassos enim reficit, valetudinem tuerit, medetur vulneribus, curas & tristitiam pellit, exhilarat animum, ingenium acuit, & alias complures exhibet utilitates. Paulus Thim. 4. Jubet Thimoteum aliquid vini, propter valetudinem imbecilliorēm bibere.

QVÆSTIO VI.

An nulla lex ebrietati sit posita, & an ab oī mni ebrietate simpliciter abstinentiam sit?

Ad hanc quaestione respondemus poculum esse triplex: *Necessitatis, hilaritatis & voluptatis.* 1. *Poculum necessitatis est*, quod siti restingvendæ inservit: Et huic poculo lex posita non est, neque vituperabile est: Etenim lex est de rebus contingentibus, atque poculum necessitatis non est contingens, sed necessarium: *Quia homo quatenus vitam animalem vivit, necessario non quidem simpliciter,*

sed

sed finaliter, videlicet sustentandæ vitæ causa, cibo & potu indiget. Ergo huic poculo lex poni nequit, nisi fortè respectu certarum circumstantiarum, ut apud Helveticos prudenter lege sancitum fuit, ne quis invitatione ad bibendum urgeretur. 2. *Neq̄ poculum hilaritatis prohibitum aut vitiosum est:* Etenim quodcumque per se inservit fini à Deo destinato, illud vituperari nequit: Atqui poculum hilaritatis inservit fini à Deo destinato; Siquidem Deus non condidit hominem ad perpetuam mœstitudinem, squalorem & mœrorem, sed ad lætitiam, Syr. 35. Ad hanc autem lætitiam honestam inservit vinum moderatè sumptum, sicut dicitur Psal. 104. v. 15. Vinum exhilarat cor hominis. Ergo poculum hilaritatis prohibitum non est, sed potius concessum. 3. *Poculum superfluitatis est, quod obruit sensum & intellectum, in quo multiplex avaritia Eph. 5.* Prolixiorum hujus quæstionis explicationem qui desiderat, videat Colleg. Politicum Christiani Matthiæ Dithmarsi Disp. 4. Thes. 17.

QVÆSTIO VII.

An sobrio vim ab ebrio illatam vi repellere liceat? *Affir. Distinct.*

Cuivis homini læso licet sese vi & armis defendere, cum hæc ipsius naturæ sit vox, ut inquit Cicero, concedit que hoc ipsum lex cum divina tum humana, sed non semper & ex quavis occasione, verum in his duntaxat casibus: 1. Quando Magistratus ita abest, ut opitulari non possit, & mora vitæ manifestè sit periculosa. 2. Quando vis illata est tam repentina & inexpectata, ut cum accidit nul-
lum

lum prorsus detur effugium. 3. Cum vis illata est tam a-
perta & manifesta, adeò ut nulla alia eos eripiendi via, nisi
ex percussione auro occasione pateat. In his enim angustiis
& difficultatibus, Deus etiam homini privato gladium tra-
didit. Tria præscribunt Juri consulti necessaria necessa-
riæ hujusmodi defensionis requisita: 1. Ut defensio illa
fiat in continenti & è vestigio, quam ptimum vis infertur,
nam si ex intervallo post injuriam fit, manifestum est, non
propulsandi, sed ulciscendi gratiâ fieri. 2. Ut non fiat
animo vindicandi, seu proposito ulciscendi & dolore in-
juriæ, sed tantum ut vim propulset, & vitam tueatur, quod
si aliâ ratione possit evadere, mallet nihil defensionis op-
ponere, aut certè non occidere, sed cogitur ad defensio-
nem, nisi velit suam & suorum vitam negligere. 3. Ut
debita instrumentorum sit proportio, ne videlicet inermis
vel fuste aggrediatur, alter statim bombarda ferientem-
traijciat.

QVÆSTIO VIII.

An duorum dimicatio, inter pocula, spon-
sa, sobrijs jam factis, sit rata habenda, fidesq;
promissi præstanta; atq; provocatus ad cer-
tamen statuto loco & tempore comparere
teneatur? Neg.

Altercationes, rixas, pugnās dimicationes, duella, hos sibi
comites associat, intemperantia individuos. Et usitatissi-
mum est nostro hoc tempore, ubi homines vino ingurgi-
tati, atque nonnihil hilaruli facti, alter alterum ad duel-

lum provocare, & is qui provocatus fuerit, putat sibi magno verti vitio ac pudori, suæque existimatione non parum derogari, si promissis non steterit, & cum adversario suo in arenam non descenderit: Verùm longè aliter sese res habet; ille equidem qui adeò temerè ac audaciter quosvis ad certamen provocare haud veretur, & sèpè hoc ipsum ob rem anilem & nullius momenti, sed solumodò ut suam hîc ostentet animositatem atque audaciam. Audax enim quasi Baccho plenus, sine omni consilio, sine omni ingenio, furit & fremit, suæque temeritatis pœnam sèpissimè non sine sanguine persolvit. Itius proprium est ruere in adversarium, viribus & lacertis nimium confidere, de vastitate corporis & innumeris suis victorijs, frequentè & thrasonicè gloriari. Sed audiat Poëtam:

*Parva necat morsu spatiosum viperæ taurum,
Acane non magno sèpè tenetur aper.*

Hæc inconsiderata animi passio, & gladiatoria periculorum susceprio plurimis hodiè nocet, qui de lanâ caprina certantes, à verbis ad verbera, à Baccho ad Martem non sine tragicâ ac luctuosâ schenâ rápiuntur. Sed audaces, inquis, juvat fortuna; fateor, & stultis etiam favet fortuna; quare ut stultitia est fugienda, etsi aliquando sit fortunata, ita nimia hæc animi confidentia est abiçienda, etsi aliquando non sit luctuosa, fortitudinis nomen multi ambitiose ambiunt; Sed nesciunt quid vera fortitudo à falsa & adulterinâ distat: Audacia enim fiduciaria, inscia, facta, & apparens fortitudo, vera non est, negavit, nec unquam futura est: Quia à vera fortitudine deficit: 1. Efficiente, nam à specie, quæ ab externis auxilijs queritur, pendet, non bonitate causæ. Materiâ, solum enim in periculis sibi constat vera fortitudo.

titudo, & in prævisis & in repentinis provida est. 3. *Formâ*,
eò quod spe sua frustrata flacessit, nec ad mortem usque
constans est, ut vera fortitudo. 4. *Denig, causa finali*, quia
non honestatem, ut vera virtus omnis, sed lucrum vel vi-
ctoriam propositam habet. Et nihil quidquam audaci ac
temerario ejusmodi à rectè judicantibus, ac æquâ hanc
rem bilance ponderantibus, assurgit gloriæ vel laudis:
Neque ille qui illegitimum ejusmodi certamen renuit suæ
quicquam derogat authoritati. Nos igitur hæc talia cer-
tamina gladiatoria ac duella abroganda, atque prorsus
tollenda esse judicamus: Quia 1. *Pugnant cum lege divi-
nâ*, Gen 5. Ubi quintum præceptum privatos omnino o-
mninò occisionem vetat. 2. *Pugnant cum legibus humanis*;
quæ absolutè prohibent vindictam privatam puniuntque
severissime. 3. *Propriorum suorum tyranni evadunt tales gla-
diatores*; qui non nisi læsi à certamine discedere volunt, se-
que ipsos quasi mactandos, sponteque Diabolo immolan-
dos exhibent: nescit enim misellus iste, qui ejusmodi init
certamen, an ipse læsus vel occisus, an suum adversarium
læsurus, vel omnino trucidaturus erit: quorum utrumque
suâ pœnâ non caret. Statuimus igitur non in omnibus fi-
dem alicui datam servandam esse, & præsertim quando
contra publicum bonum, vel contra salutem animarum,
vel contra jura divina & humana, data fuerit: *Nam in ma-
lis, inquit Isidorus, promissis, fidem rescindere licet.*

QVÆSTIO IX.

An antediluvium vinum in usu fuerit?

Affirm.

B 2

Nos

Nos cum præstantissimis Theologis statuimus ante diluvium vini usum fuisse: Idque hac probamus ratione. Quia Christus Luc. 17: 16. inquit: Quemadmodum in diebus Nox fuit, sic etiam in diebus filii hominis, edebant & bibebant &c. Ex quibus Christi verbis apparet, quod homines reprehendat propter vitium ebrietatis, Exemplo sumptō à suppicio primi mundi, quo illos absterrere voluit ab ebrietate: Unde nos ita argumentamur: 1. Homines in primo mundo sunt inebriati, aut aquā aut vino, non enim datur tertium: non aqua, nam si aquā fuissent inebriati, illa fuisset aut artificialis aqua aut naturalis. Non artificialis, quia illa longè post est inventa: neque aqua naturali inebriati sunt, quia illa non est tantæ efficacitatis, neque tantam lassiviam in hominibus generari potuit: quia nulla causa ultra suas vires agere potest. Relinquitur igitur, quod vino inebriati sunt. Ergo vini usus ante diluvium fuit.

QVÆSTIO X.

An ebrietas excusat peccatum? Neg. Dist.

Plerique & quidem non plebei, sed viri doctrinā exquisiti, ebrietatem nullam omnino mereri excusationem asserunt: atque ad id ipsum asserendum, sequentibus sunt convictionibus. I. Quia propter illud, quod peccatorum est causa, meritò quis peccatas dabit; At ebrietas est causa eorum peccatorum, quæ ebrii committunt; Si enim à vino abstinissent, & ebrietatem vitassent, facinus quoque illud, quod ebrii perpetrant, non commisissent. Ergo, Zwingerus in tabulis Ethicis pag. 150. II. Peccatum

catum peccatum non excusat, sed potius aggravat; Omne enim simile additum simili, reddit illud magis simile: Atque flagitium commissum per se peccatum est, huic si adjiciatur ebrietas, tunc peccatum duplicatur, & ita hoc modo potius augetur quam minuitur: Ergo ebrietas peccatum excusare nequit. Hinc Pittacus olim temulentos, si quid comisissent flagitii duplo graviori pena plecti jussit, unam subirent propter ignorantiam, alteram darent propter culpam commissam. Ut recte decidatur hæc quæstio, distingvendum est h̄ic inter ebrietatem saturitatis & liberalitatis, temulentie & insanie: Illa aliquid habet excusationis, id quod juris illud consultorum innuit: *Ebrietas excusat à tanto non à toto.* Hæc verò nihil omnino admittit excusationis, quin potius ob hanc exasperanda est pena.

QVÆSTIO XI.

An abstinentia ab esu carnium sit jejunium
Deo gratum & acceptum? Neg.

Papicolæ omnes affirmativam tenent; argumenta, quæ pro stabiliendo quadragesimali isto suo jejunio, ab omni prorsus esu carnium abstinentendo, petunt. 1. *Ab Exemplo Danielis;* Dan. 10: 3. Ubi daniel dicit se trium hebdomadarum diebus luxisse, panem desiderabilem non comedisse, carnem & vinum non introivisse in os suum. Hinc omnino à carnis abstinentia esse concludunt. Sed talpa cæcior est, qui h̄ic non videt Papisticum istud jejunium toto cœlo à Danielis distare. Illi enim in suis jejunis licet à carnis abstineant, bibunt tamen generosissimum vinū, comedunt quoq; delicatos pisces, aliasq; cibos

optimè conditos; Verùm, verum proprieq; dictum jeju-
nium abstinentiam ab omni omnium ciborum comedione
requirit. 2. *Ab exemplis aliorum*: Petri scilicet, Matthæi,
Timothei, primorum Christianorum & quorundam ere-
mitarum; Sed & isthæc nihil omnino faciunt pro Ponti-
ficiis: Nam prisci Christiani & nominati sancti, tam diu
jejunabant, nimirum ad vesperam usque, nihil planè co-
mederunt: Sed Pontificii permittunt comedionem in
prandio, usque ad summam satietatem, & nihilominus se
verè jejunare ajunt, modò à cibis vetitis & à secunda re-
fectione abstineant. 3. *Argumentum necunt à fine jejunij*,
hoc modo, finis jejunii est corporis concupiscentias edo-
mare, & in servitutem redigere, teste Augustino lib. 30.
At non poterat certa & communis regula constitui, circa
quantitatem cibi sumendi, vel circa lauitias & condimen-
ta ciborum, hæc enim infinitis modis variantur, & quod
uni est multum, alteri est parvum; quod uni est lautum,
alteri non lautum; debuit igitur constitui regula penes
abstinentiam ab aliquo genere cibi, qui ex genere suo, &
ut plurimum magis nutrit, ut est caro pecorum. Nos au-
tem dicimus illos hîc committere. 1. *Fallaciam cause*;
Nam jejunium non est solum & unicum illud medium,
quo carnis concupiscentia domatur; verum potius conti-
nua sobrietas, pia verbi divini meditatio, attenta ac devo-
ta oratio eandem domant. 2. *Elenchum finis*; Nam ex
jejunio isto Papistico, finis ille sequi haud potest, ut licet
illi comedionem carnium prohibeant, permittunt tamen
usum vini, esumque aliorum ciborum, qui sâpe plus nu-
triunt, ac magis delestant, quam ipsæ carnes. *Nos autem*
pro Negativâ statim, quam sequentibus probamus rationi-
bus

bus ex infallilibus, Scripturæ dictis, desumptis: I. Quia Christianis in Novo Testamento nullum ciborum discrimen est præscriptum, Rom. 14:14. I. Cor. 8:8. Colos. 2:16. II. Quia Christus ipse docet Matth. 15:11. illud, quod intrat per os, non inquinare hominem: Et Luc. 10:9. Monet pios ut comedant, quæcunque ipsis opposita fuerint. III. Doctrina Dæmoniorum est prohibere abstinentiam à cibis, quo ad conscientiam, I. Tim. 4:3.

QVÆSTIO XII.

An verè sit temperans, qui semel duntaxat per diem comedit? Neg.

Voram temperantiam, in moderato cibi ac potus venerisque usu consistere, nemo qui vel parumper in foro Ethico versatus fuerit, ignorat, eamque non tam ex numero quam ex modo comedionis judicari debere. Potest enim is, qui semel tantum die comedit, plus una vice vorare, quam aliis qui bis per diem comedit, duabus vicibus assumit. Quamvis Plato in Epistola quadam scribat, impossibile esse, ut prudentia sit apud eos, qui quotidiè bis saturi fiunt. Neque Platonem hic de numero sed modo saturitatis loqui certum est: Qui enim verè temperans est, nunquam ventrem cibo ita replet, ut omnino satur fiat, sed semper adhuc aliquem cibi appetitum retinet, quia non ad faciem, sed ob necessitatem comedit. Certum igitur comedionis numerum definire, certamvè comedendi horam constituere, non possumus: Cum videamus quosdam quorundam nationum homines vel septies per diem comedere:

re:

re: Sed dicimus potius cum Platone respondentे cuidam
se interroganti quota hora prandendum esset; *Si dives, in-*
quit est, qua vult, si pauper est, dum potest. Ita & homo tempe-
rans toties per diem comedit, quoties natura requirit.

QVÆSTIO XIII.

An ille, qvi naturā multum comedit, bi-
bitq; sit intemperans vel vorax dicendus?

Neg.

Illi, qui natura multum cibi, potusque consumit, nul-
lo jure nomen imponitur intemperantis, nisi ipsam quis
velit incusare naturam: Is enim cui calor ventriculi for-
tior est, longè citius illo cui remissior, alimentum consu-
mit: Neque æqualiter omnes laborant, quare unus alte-
ro copiosiori victu, illæsa frugalitate, uti potest. Cum ta-
men non desint nobis hic ocularia quædam fœdissimæ
intemperantiae exempla, ubi homines inveniuntur intem-
perantiae atque voracitati planè dediti, qui tanta cibi &
quidem crassissimi copiâ ventrem replent, ut ipsis ventricu-
lis instar follis cujusdam turget, & tanquā pecora ab ob-
jectis alimonii, non nisi onusti discedere norunt. Vorax
autem dicitur ille, qui in sumendo cibo modum excedit;
Et peccat quinque potissimum modis: 1. In quantitate:
si plus ingerit cibi, quam ei opus est, & ferre potest, seu
cum abdomen cibis supra modum onerat, distendit, refer-
cit, non aliter quam *Gulo*, quod animal est Septentrionale
omnium voracissimum: invento enim cadavere tantum
vorat, ut instar tympani extendatur, statim autem quarerit

duas

duas vicinissimas arbores, & in angustiam illam per vim se-
se intrudit, ventremque arctissime constringit, ut violen-
ter ingesta violentius egerantur. Postea cum alvum hâc
ratione exoneravit, rursus ad cavader properat, & denuò
devorat, quantum potest, iterumque intra arbores illud
excernit, idque tam diu facit, donec totum cadaver absu-
matur. Olaus Magni. 18. cap. 7. 2. *Qualitate*: Si ciba-
ria nimis delicata, exquisita & pretiosa desiderat. 3. *Tem-
pore*: quod sit bifariam: 1. Si horam prandii aut cœnæ
præstolari non possit. 2. Si à summo mane ad noctur-
nam usque stellam semper epuletur; quod quibusdam Se-
ptentrionalibus non est insolens. 4. *Festinatione*: Si pri-
mus, ut canis in ollam, in patinas irruit, si instar Philoxenis
raptim abligurit omnia, quæ opposita sunt, & in ventris
barathrum conijcit. 5. *Rusticitate*: Si diripit optimæ
quævis & alijs præripit: Si obsonia panis & panem obso-
nii loco habet; Si finem comedendi facere non possit.
Unde Syrach modum verum & morem comedendi hone-
stum nobis præscribit, cap. 31. appositis, inquit, tibi cibis,
ut sobrius homo vescere, nevè te ingurgita, ne venias in o-
dium. Desine primus civilitatis gratia, nevè sis insatiabilis.

QVÆSTIO XIV.

Utrum vitæ terminus bonâ diætâ prolon-
gari posse? *Affirm.*

Quæstio hæc difficilima in Theologicorum & Philo-
sophorum Scholis sèpè est agitata; verùm variè à varijs est
soluta; Philosophicum hoc axioma, que naturaliter gene-
rantur,

stantur, naturaliter quoqu; corruptantur, omnes quidem experientiâ convicti, suo calculo comprobant, verum num vitæ terminus tam fatalis sit, ut haudquam prolongari vel abbreviari possit, de hoc, inquam, variæ extant sententiae. In Negativam hujus quæstionis sententiam descendit, tota Stoicorum porticus, omnia fatali ac immutabili necessitate fieri statuens; Qui etiam Cicero, Plato & Homerius suffragari videntur. Hæc sententia ut applausores habet plurimos, ita etiam rationibus minimè caret, quas ex ipsa quoque Scriptura non nullas petere solent, & quidem potissimum ex Jobo cap. 14. Cujus hæc sunt verba: *Cui libet mortalium certum terminum constituiſti, quem nemo prætergreditur.* Nos autem de eorum sententia decedimus, hoc ut faciamus, movent nos: *primo Authoritas Medicorum.* Illi enim qui dixerat rationem ignorant citius moriuntur, quam secundum naturam. Galenus lib. 6. de sanit: tuenda. *Deinde Medicina finis:* qui hic præcipuus est, ut homo ab immatur morte liberetur, sanitas pristina conseretur, vel etiam amissa recuperetur: Hæc verò si staret fatalis necessitas, totius Medicinæ facultas frustranea ac inutilis esset. *Tertio affirmativa quoqu sententia indubitate S. Scriptura authoritas suffragatur:* dum ait: Ezechiam vitam in annos quindecim fuisse protogamat. 4. Reg. 20:6. Isa. 38:5. Et viris sanguinem ac dolosis, dicit quod non dimidiabunt dies suos, Psal. 55. Longioris quoque vitæ promissionem, in 4. Præcepto habent parentum cultores, quæ certè promissio nulla extare potest, si vitæ terminus tam fatalis esset, ut neutiquam prolongari vel abbreviari possit.

Stoicorum istam sententiam, quæ homini omnem libertatem planè adimit, & omnia vel fatu vel fortunæ incon-

stantiae adscribit, & sic hominem atque adeo ipsum Deum aeternissimo suo inevitabilis fati vinculo constringit, ita resellimus: Quorum principia sunt in nobis, coram & principiata, atque actionum tam bonarum quam malarum principia sunt in nobis, etenim & velle & consultare, & praetulerere est in nostris viribus. Ergo liberam elegendi potestatem habet homo, & nulli fatali necessitati est adstrictus.

Locum istum ex Jobo, a parte negantis sententiae allegatum luculenter exponit D. Aegidius Hunnius lib. de provid. pag. 26 Deus, inquit, cuilibet certum dicitur constituer terminum. 1. Ratione praescientiae, quae a Deo certa & infallibilia sunt, quandocunque enim & quocunque mortis genere homo moriatur, illud Deum Omnescium latere nequit, & si aliter evenisset, illud quoque Deus prescrivisset. 2. Deus etiam definit & constituit terminum, non tantum ratione praescientiae, sed etiam ratione praeordinationis, quae varias ob causas intelligi potest, sicut licet ratione causarum naturalium, vel voluntiarum, vel earum quae forinsecus homini accedunt.

Pro decisione questionis notari potest distinctio inter Providentiam Dei absolutam & conditionatam: Largimur quidem Deum omnibus vitae terminum statuisse, sed non absolute, verum habitu ratione pietatis & impietatis, nec immediatè, sed mediantibus principiis & causis naturalibus. Hic jam subsistimus: Tuæ Triune Deus nobis ad sis ope, ut in honesta vita & frugalitate, animi sanctitate & corporis castitate vitam transfigere valeamus.

GLORIA TRIUNI DEO PERENNIS.

Hu[m]anissimo & præstantissimo Viro Juveni,
Dn. LAURENTIO ROBORINO W-Götho,
Harum quæstionum Autori ingeniosissimo simul ac
Sympatriotæ suo per quam dilecto, infucatum
amorem testificandum relinquerebat

Ut domat Oeripides tauros Esonius Heros,
Dum fuit auratae vellere diues ovis.
Et draco victimus erat, squammis crepitantibus horrens,
Qui torto Phrygiam pectora vertit humum:
Sic Roborine tuis thesibus dominare farentes,
Affectus, cæca non ratione doces,
Unde refranatur VENERIS damnsa voluptas,
Ne ruat in præceps mens animusq; malum.
Qui procul à patriâ cunctos fugat exteriores,
Hostes efferat hic dignus honore caput.
Nobilis est magis ars, hostes sed & interiores,
Ne noceant, pulchris posse fugare modis.
Hi citius perimunt hominum quia pectora nostra,
Horum dira cohors est metuenda magis.
Nam ledunt animum, quo læso, nullus ad astra,
Fertur vel summi gaudia summa Dei.
Maxima thesis habet summa præconia laudis,
Pluribus est Praxis sed veneranda locis.
Hic siam stipendiū: Tū dū mīna Dū mōdū q̄dāq̄dā
S. R. M. tis Stipend.

SVENO Elgh Daretorpensis,
W-Gothus.

